

*İlkokul Öğretmenlerinin Kişilik Özellikleri ile Mesleki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**

*Prof. Dr. Ömer ÖZYILMAZ¹
Gülay GÜLBETEKİN²*

Öz

Bu araştırma, ilkököl öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile mesleki yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın kişisel bilgi formundaki değişkenlerine ayrı ayrı bakılarak, aralarında anlamlı bir fark olup olmadığı, her bir değişkene göre açıklanmıştır. İlişkisel tarama modeli ile yapılan bu araştırmanın evrenini İstanbul, örneklemini ise 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında görev yapan Küçükçekmece ilçesindeki ilkököl öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma sürecinde Küçükçekmece ilçesinde görev yapan 169 kadın, 64 erkek olmak üzere toplam 233 öğretmene ulaşılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; “Kişisel Bilgi Formu”, “On Maddeli Kişilik Ölçeği” ve “Ohio Öğretmen Yetkinlik Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma verileri SPSS programı doğrultusunda tek yönlü varyans analizi (ANOVA), (Scheffe testi, Tamhane’s T2 testi, bağımsız grup T testi, Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi, frekans, yüzde dağılımı, ve ilişki korelasyon analizi) ile yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ilkököl öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile mesleki yeterlilikleri arasında istatistiksel olarak pozitif anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: İlkokul öğretmeni, kişilik, mesleki yeterlilik.

*Bu çalışma, ikinci yazarın 2019 yılında yayınlanacak yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, e-mail: omerozyilmaz@aydin.edu.tr.

²İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, e-mail: gulaygulbetekin@stu.aydin.edu.tr.

The Analysis of the Relationship between the Personality Traits and Professional Competence of Primary School Teachers

Abstract

This research is intended to analyze the relationship between primary school teachers' personality traits and professional competence. The research assesses each variable in the personal information form, and explains whether there is a significant difference between them on the basis of each variable. In the research conducted using correlational survey model, the target population (universe) consists of the primary school teachers working in Istanbul while the accessible population consists of primary school teachers working in Küçükçekmece District during the 2018–2019 academic year. In the course of the study, 233 teachers working in Küçükçekmece district were accessed in total, of whom 169 were female and 64 were male. Data collection instruments used for the research include “Personal Information Form”, “Ten-item Personality Scale”, and “Ohio Teacher Competence Scale”. Research data were processed by SPSS program, using One-way Analysis of Variance (ANOVA), Scheffe test, Tamhane's T2 test, independent group T test, Pearson Product-Moment Correlation Analysis, frequency, percentage distribution, and relationship correlation analysis. Results of the research demonstrated a statistically positive significant relationship between personality traits and professional competence of primary school teachers.

Keywords: Primary school teacher, personality, professional competence

Giriş

Bir ülkenin gelişmişlik düzeyini temsil eden öncelikli unsurlardan birisi eğitimidir. Eğitimin önemli başrol oyuncusu ise öğretmendir. Sıradan bir öğretmenlik, gelişen bir ülkenin beklentisini karşılamaya yetmemektedir. Eğitimde kalitenin yükselmesi için temel şart, öğretmenlerin istenilen niteliklere uygun olmasıdır. Öğretmenlik mesleğinin gerekli kıldığı bilgi ve beceri ile donanmış öğretmen, yetkin ve yeterlilik düzeyi yüksek öğretmendir.

Bu araştırmanın temel konusu, “İlkokul öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile mesleki yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki var mı” sorusuna cevap

aramaya yöneliktir. Araştırmada, ayrıca konuya ilgi duyan herkesin ve özellikle öğretmenlerin kendi kişilik özelliklerini öğrenmeleri, kendilerini fark etmeleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik yeterliliklerinin öğrenilmesi de hedeflenmiştir.

Sağlıklı kişilik yapısı öğretmenlik mesleğinde oldukça önemlidir. Bir öğretmenin kişilik özelliklerini bilmesi ve olumlu yönde geliştirmeye çalışması beklenen niteliklerdir. Çünkü bir öğretmen her haliyle model olmaktadır.

Öğretmenin meslektaşı, öğrencisi ve velisi ile olan olumlu ilişkileri, etkin öğretmenlik için değerlidir. Ülkemizde eğitime verilen önem her geçen gün artmaktadır. Eğitimde verimliliğin daha da çoğalması ve kalitenin yükselmesi için öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Öğretmenin eğitime verdiği değeri arttırması ve istenilen davranışları olumlu yönde sergilemesi, o öğretmeni olduğu yerden daha da ileriye taşıyacaktır (Sönmez, 2012). Öğretmenin etkin ve olumlu vasıflarının çocuklara etkili yansımaları için, sağlıklı kişilik yapısına ve uygun kişilik özelliklerine sahip olması gerekmektedir.

Çocuğu gizli ve keşfedilmeyi bekleyen bir hazine olarak kabul edersek, o zaman öğretmen bu keşfi en erken yapan kişi olmalı ki çocuğun kendi değerini en yüksek seviyesine çıkarmasına yardımcı olabilsin. Bir toplumun en önemli önceliklerinden birisi eğitim ve uygulamada öğretmense, o toplumun bu alanda gelişmeye ve ilerlemeye ihtiyacı olduğu da bilinmelidir. Bunu başarmak ise bir öğretmenin sağlıklı kişilik gelişimiyle birlikte bilgili ve donanımlı olmasıyla mümkündür (Petrov, 2015).

Literatüre bakıldığı zaman bu araştırmaya yakın nitelikte araştırmaların yapılmış olduğu görülse de öğretmenlerin kişilik özellikleri ile mesleki yeterlilikleri arasındaki ilişki araştırılmamıştır. Bir öğretmenin kişilik özelliği ile mesleki yeterliliği yakından ilgili olduğu için bu araştırma yapılmıştır. Araştırmanın verilerine göre öğretmenlerin kişilik özellikleri ile mesleki yeterlilikleri olumlu yönde seyir göstermektedir. Beş faktör kişilik modeli üzerinden değerlendirildiğinde elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin en çok sorumluluk, kişilik özelliğinde ağırlık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Kuramsal Çerçeve

Kişilik

Geçmişte ve günümüzde kişilik kavramı hep ilgi görmüştür. Bununla beraber kişilik kavramının bilimsel gelişimi 1930'lu yıllarda ortaya çıkmaktadır. Bu dönemden sonra kişilik, diğer bilim dallarından ayrı bir disiplin dalı olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Mc Adams, 1997, akt: Yelboğan, 2006).

Yörükoğlu (2006), kişilik gelişimiyle ilgili olarak bireyin yaşadığı çevreden çok etkilendiğini düşünmekte, ancak kalıttan da ayrı kalmadığını savunmaktadır. Ayrıca kişilik gelişiminin kalıtsal niteliklerle birlikte çevresel etkenlerle devamlı etkileşim sonucu biçimlendiğini belirten Yörükoğlu, kişilik gelişiminde anne baba etkisinin de önemini altını çizerek, bir çocuğun anne ve babasıyla kurduğu iletişimin çok değerli olduğunu belirtmektedir.

Kişiliği: Bireyin doğumla birlikte şekillendirmeye başladığı, ruhsal, duygusal, sosyal, bedensel, bilişsel ve deneyimsel olarak çok yönlü geliştirdiği özellikler bütünü olarak tanımlamak mümkündür. Bireyin kişilik gelişiminin doğuştan getirdiği özelliklerle birlikte çevresel etkenlerin birleşimiyle oluştuğu ve şekillendiği de bir gerçektir. Araştırma, beş faktör kişilik modeli üzerinden şekillense de kişiliğin incelenmesi temel kuramlar doğrultusunda olmuştur. Bu temel kuramların en önemlileri: Sigmund Freud'un, Erik Erikson'un, Alfred Adler'in ve Carl Gustav Jung'un geliştirmiş olduğu kişilik kuramlarıdır. Araştırmada, ilk incelenen Sigmund Freud'un kuramsal bakış açısıdır

Freud çalışmalarında ilk önce "Topografik Kişilik Kuramı" üzerinde durmuştur. Bu kurama göre zihinsel süreçler: Bilinç, bilinç öncesi ve bilinçaltı ya da bilinçdışı olmak üzere üç kavram üzerinde şekillenmektedir. Freud bilinci, dış dünyadan algılanan ya da bedenin kendi içinden gelen algıyı fark eden zihin bölgesi olarak tanımlarken; bilinçdışını bireyin davranışlarını yönlendiren güdüler olarak açıklamaktadır. Bilinç öncesini ise dikkati zorlayarak bilinç düzeyinde algılanan bilişsel olaylar olarak açıklamaktadır. Freud, topografik kişilik kuramında özellikle bilinçdışının insan hayatında büyük etkiye sahip olduğunu belirtmektedir (Aytaç, 2000, akt: Kocabulut, 2016).

Freud kişiliğin oluşumunda bilinç, bilinç öncesi ve bilinçdışı kavramlarını geliştirirken bunlarla yetinmez ve üzerine üç sistem daha geliştirir. Bunları: İd, ego ve süper ego olarak adlandırır. Sağlıklı bir insanda bu üç sistemin dengeli bir şekilde bütünleşmesini bekler. Freud'a göre id, ego ve süper ego uyumsuzluğu kişinin kendisiyle ve çevresiyle zıtlaşmasına yol açar ve verimlilik oranının düşük olmasına sebep olur (Hall, 2016).

Freud'un kişilik kuramına bakıldığı zaman birey kişiliğinin temel niteliklerini on altı yaş civarında tamamlamaktadır. Bu görüşe daha geniş bir perspektiften bakan ünlü kişilik kuramcısı Erik Erikson ise kişilik gelişimine benlik psikolojisi başlığı altında bakar ve ona göre benliğin ilk görevi kimlik duygusu oluşturmak ve bunu korumaktır. Güçlü bir kimlik duygusuna sahip olamayan bireyin çaresizlik ya da kafa karışıklığı yaşayabileceğini düşünen Erikson, kimlik gelişimi süreciyle birlikte insandaki kişilik gelişiminin yaşam boyu devam ettiğini söylemektedir. (Oktay, 2007, akt: Uysal, 2015).

Bir diğer kişilik kuramcısı olan Alfred Adler ise kişiliği, bütünlüğü olan ve amaca yönelik bir benlik anlayışı olarak görmektedir. Adler'in kişilik kuramında iki kavramı ön plana çıkardığı görülmektedir. Bunları üstünlük kompleksi ve aşağılık kompleksi olarak ayırır. Her insanın dünyaya aşağılık duygusuyla başladığını düşünen Adler, buna örnek olarak güçsüz ve yetersiz bir çocuğun hayatına devam edebilmek için kendisinden büyük ve güçlü birine duyduğu ihtiyacı ve bağımlı olmasını vermektedir. Üstünlük çabasının ise yaşamın güdüleyici tarafı olduğunu söyleyen Adler'e göre birey tüm faaliyetlerinde üstün olma arzusu ile ilerlemektedir (Burger, 2006).

Kişilik kuramı literatüründe önemli bir yere sahip olan diğer bir kuramcı ise Carl Gustav Jung'dur. Bireyin geçmiş kuşaklarından aktarılan anılarını ve davranış şekillerini temsil eden ortak bilinçdışı kavramı Jung'da özel bir önem teşkil etmektedir. Jung, insan zihnini tarih öncesi dönemlerden şimdiye kadar deneyimlediği ortak anılar ve belirli düşünce şekillerinin gelişiminden oluştuğunu düşünmektedir (Karakelle, 2018).

Kişiliğin beş boyutta incelenmesi ise pek çok araştırmacı tarafından yapılmıştır. Son yıllarda en çok üzerinde durulan ve bu araştırmanın da temelini oluşturan beş faktör kişilik modeli:

- Dışa dönüklük,
- Yumuşak başlılık,
- Sorumluluk,
- Duygusal dengelik,
- Deneyime açıklık olarak sıralanabilir (Burger, 2006).

Beş faktör kişilik modelinin kullanımı hızla yayılsa da klinik çalışmalarda kullanımı tartışmaya açık kalmıştır (Costa ve ark., 1986).

Mesleki Yeterlilik Kavramı ve Öğretmenlik Mesleği

“Mesleki Yeterlilik” kavramından önce “Meslek Nedir?” sorusunun cevaplanması yerinde olacaktır. Bu kavramla ilgili pek çok farklı yorum ve tanım bulunmaktadır. Alkan ve Hacıoğlu’na göre meslek, bireylerin toplumdaki ekonomik ve teknolojik etkenlerin meydana getirdiği iş bölümlerini ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yapmaya çalışması demektir (1997; akt: Gündüz, 2007). Diğer bir deyişle meslek, bireyin ekonomik ve sosyal yaşantısı sonucu üstlendiği sorumluluk karşısında meydana gelen hayati olgudur.

Her mesleğe dair ayrı ayrı mesleki yeterlilik tanımı yapılmaktadır. Tanımların birbirlerinden farklılaşması, istenen ve beklenenin de böyle olduğu anlamına gelmemektedir. Mesleki yeterlilik tanımı aslında her mesleki alanda istenilen uygunluk, ehliyet ve yeterlilik beklentisidir.

Mesleki yeterlilik kavramına öğretmenlik mesleği üzerinden bakıldığında, Çakan (2004)’a göre öğretmenlik:

- Kişinin alan bilgisine sahip olması,
- Pedagoji bilgisinin iyi olması,
- Genel kültür düzeyinin yüksek olması,
- Tüm bu alanlardaki becerisini kullanabilme yetisini kazanmış olmasını kapsamaktadır.

Günümüzde her şey hızla değişmekte ve yenilenmektedir. Dolayısıyla öğrencilerini günümüz koşullarına uygun yetiştirmeye çalışan öğretmenlerin bu değişime çok çabuk adapte olmaları beklenmektedir. Öğretmenin kendisini yenilemesi ve geliştirmesi, yetiştirdiği öğrencinin de aynı oranda yenilenmesi ve gelişmesi anlamına gelmektedir. Öğretmenlerin gelişmesi toplumun iyi yönde etkilenmesine ve genel olarak olumlu bir tabloya ulaşılmasına yardımcı olmaktadır. Geçmişten geleceğe bu sürecin artarak devam etmesi ve öğretmenlerin iyi yönde ilerlemesi beklenmektedir (Yılmaz, 2018).

Öğretmenin mesleki yeterlilik algısı önemli bir kavramdır. Öğretmen kendisini yeterli ve değerli görürse yapabilecekleri de o düzeyde belirlenmektedir. Bu durum ise öğretmenin sağlıklı bir kişilik gelişimine sahip olmasıyla ortaya çıkmaktadır. Öğretmenin yeterlilik durumu pek çok farklı aşama içermektedir. Bu aşamalardan oluşan yeterlilik kavramının özü ise öğretmenin yaptığı işin teknik inceliklerini ortaya çıkarmaktadır (Türk Eğitim Derneği, 2009).

Yeterliliği yüksek olan bir öğretmen işini ciddiye alır, yaptıklarının bilincindedir, çok yönlü olmasıyla birlikte öğrenci iletişimi konusunda da oldukça iyi durumdadır. Ayrıca yetkin bir öğretmen öğrencilerinden geri dönüş almayı önemser ve etkili sınıf yönetimi becerisine sahiptir (Özyürek, 2013).

İlkokul döneminde öğretmenden ilk olarak beklenen, öğrenciye iyi bir vatandaş olması için gerekli olan alışkanlıkları kazandırmasıyla birlikte, öğrencinin bilgisinin ve becerisinin en iyi şekilde kullanılmasını öğretmektir. Ayrıca öğrenciye milli ahlak anlayışının yerleştirilmesi, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir üst öğrenim hayatına hazırlanması, yine ilkökul öğretmeninden beklenen görevlerdir (Sönmez, 2012).

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

İlkokul öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile mesleki yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde ilkokullarda görev yapan 1307 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın yürütülmesi sürecinde, örneklem olarak 233 öğretmene ulaşılarak değerlendirmeye alınmıştır. Bu çalışmada, seçkisiz örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Ölçeklerin kullanılabilmesi için ölçekleri geliştirenlerden gerekli izinler alınmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılacak anket ve ölçeklerin örnekleme yer alan öğretmenlere uygulanabilmesi için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ve Küçükçekmece İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Anketin örnekleme uygulaması 2018-2019 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılmıştır. Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin cinsiyet, yaş, mezuniyet durumlarıyla öğretmenlik mesleğini kendi isteklerine bağlı olarak seçip seçmedikleri, öğretmenlik kıdem bilgileri, çalışılan okuldaki kıdemleri, öğretmenlik mesleğini sevip sevmedikleri, daha önce çalıştıkları okul adetleri ile ilgili demografik değişkenlere ait frekans ve yüzde dağılımları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Demografik Değişkenlere Ait Frekans ve Yüzde Dağılımları

Demografik özellikler		Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	169	72,5
	Erkek	64	27,5
Yaş	21-25 arası	11	4,7
	26-30 arası	33	14,2
	31-35 arası	45	19,3
	36-40 arası	65	27,9
	41 ve üzeri	79	33,9
Mezuniyet durumu	Eğitim enstitüsü - Ön lisans	9	3,9
	Eğitim fakültesi	163	70,0
	Fen edebiyat fakültesi	29	12,4
	Yüksek lisans	28	12,0
	Doktora	0	0
	Diğer	4	1,7
Öğretmenlik mesleğini isteyerek mi seçtiniz?	Evet	207	88,8
	Hayır	26	11,2
Öğretmenlik kıdem bilgileri	0-5 yıl	26	11,2
	6-10 yıl	41	17,6
	11-15 yıl	113	48,5
	16-20 yıl	31	13,3
	21-25 yıl	22	9,4
	26 yıl ve üzeri	0	0
Çalıştığınız okulda kaçınıcı yılınız?	1 yıl	24	10,3
	2 yıl	29	12,4
	3 yıl	17	7,3
	4 yıl	32	13,7
	5 yıl	27	11,6
	6 ve üzeri	104	44,6
Mesleğinizi seviyor musunuz?	Evet	224	96,1
	Hayır	9	3,9
Demografik özellikler		Frekans	Yüzde (%)

Görev yapılan okul adedi	1	40	17,2
	2	50	21,5
	3	51	21,9
	4	34	14,6
	5	29	12,4
	6 ve üzeri	29	12,4

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde “On Maddeli Kişilik Ölçeği” ile “Ohio Öğretmen Yetkinlik Ölçeği” doğrultusunda elde edilen istatistiksel veriler ve bulgular açıklanmıştır. Araştırmanın alt problemleri:

- Öğretmenler hangi tür kişilik özelliklerini göstermektedir?
- Öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri ne düzeydedir?
- Öğretmenlerin kişilik özellikleri ile mesleki yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bu sorulara ilişkin elde edilen veriler Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 2. *Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri*

Boyutlar	N	\bar{x}	ss	$Sh_{\bar{x}}$
Deneyime açıklık	233	5,55	1,21	,08
Yumuşak başlılık	233	5,67	1,11	,07
Duygusal dengelilik	233	4,88	1,26	,08
Sorumluluk	233	6,61	,57	,04
Dışa dönüklük	233	5,71	1,21	,08

Tablo 2’ye göre kişilik özellikleri ölçeği alt boyutları incelendiğinde deneyime açıklık alt boyutu puan ortalaması = 5,55; yumuşak başlılık alt boyutu puan ortalaması = 5,67; duygusal dengelilik alt boyutu puan ortalaması = 4,88; sorumluluk alt boyutu puan ortalaması = 6,61; dışa dönüklük alt boyutu puan ortalaması = 5,71 olarak bulunmuştur. Elde edilen bulgulardan hareketle öğretmenler genel olarak:

- En fazla sorumluluk algısına sahip kişilik yapısına,

Daha sonra sırasıyla,

- Dışa dönük,
- Yumuşak başlı,
- Deneyime açık kişilik yapısına sahip olduklarını ifade etmişlerdir.
- Öğretmenlerin en az duygusal dengelilik kişilik yapısına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Ohio Öğretmen Yetkinlik Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Boyutlar	N	\bar{x}	ss	$Sh_{\bar{x}}$
Yönlendirme	233	4,20	,39	,03
Davranış yönetimi	233	4,15	,42	,03
Motivasyon	233	4,23	,38	,02
Öğretim becerisi	233	4,02	,45	,03
Ölçme ve değerlendirme	233	4,13	,50	,03
Toplam ölçek	233	4,15	,37	,02

Tablo 3'e göre Ohio öğretmen yetkinlik ölçeği ve alt boyutları incelendiğinde yönlendirme alt boyutu puanlarının ortalaması = 4,20; davranış yönetimi alt boyutu puanlarının ortalaması = 4,15; motivasyon alt boyutu puanlarının ortalaması = 4,23; öğretim becerisi alt boyutu puanlarının ortalaması = 4,02; ölçme ve değerlendirme alt boyutu puanlarının ortalaması = 4,13 ve ölçeğin toplam puan ortalaması = 4,15 olarak bulunmuştur. Ulaşılan bulgulara göre öğretmenler:

- Yönlendirme sürecinde tamamen,
- Davranış yönetiminde oldukça,
- Motivasyon sürecinde tamamen,
- Öğretim becerilerinde oldukça,
- Ölçme ve değerlendirme süreçlerinde oldukça,
- Ölçek toplamında oldukça mesleki yeterliliklere sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ile Öğretmen Yeterlilikleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Boyutlar		Yönlendirme	Davranış Yönetimi	Motivasyon	Öğretim Becerisi	Ölçme ve Değerlendirme	Toplam Ölçek
Deneyime Açıklık	r	.260	.198	.196	.158	.191	.223
	p	.000	.002	.003	.016	.003	.001
Yumuşak Başlılık	r	.210	.138	.235	.327	.184	.249
	p	.001	.036	.000	.000	.005	.000
Duygusal Dengelilik	r	.214	.269	.244	.261	.241	.273
	p	.001	.000	.000	.000	.000	.000
Sorumluluk	r	.223	.224	.196	.161	.192	.227
	p	.001	.001	.003	.014	.003	.000
Dışa Dönüklük	r	.264	.239	.182	.195	.201	.250
	p	.000	.000	.005	.003	.002	.000

Tablo 4'e göre öğretmenlerin kişilik özellikleri ve mesleki yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda; kişilik özellikleri ölçeğinin tüm alt boyutları ile Ohio öğretmen yetkinlik ölçeğinin tüm alt boyutları arasında istatistiksel olarak pozitif anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmanın temel sorusu: İlkokul öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile mesleki yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Bu soruya cevap arandığında elde edilen verilere göre araştırmaya katılan ilkökul öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile mesleki yeterlilikleri arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın birinci alt problemi: İlkokul öğretmenleri hangi tür kişilik özelliklerini göstermektedir? Bu soruya beş faktör kişilik modeli üzerinden bakıldığı zaman araştırmaya katılan ilkokul öğretmenlerinin en çok sorumluluk alt boyutunda toplandığı görülmektedir. Aslan ve Yalçın (2013)'ın öğretmen adaylarının kişilik özelliklerine yönelik yaptığı araştırmada da, öğretmen adaylarının sorumluluk alt boyutunda toplandığı görülmektedir. Sır (2016)'ın öğretmen adaylarına, Çelebi ve Uğurlu (2014)'nun ise lise öğretmenlerine yönelik yaptıkları araştırmada en baskın kişilik özelliği ise deneyime açıklık olarak görülmektedir. Tüm sonuçlara bakıldığı zaman öğretmenlerin ön plana çıkan genel kişilik özelliklerinde, sorumluluk sahibi bireyler olduğu ve deneyime açık olma özelliklerinin de yine aynı oranda etkili olduğu görülmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi: İlkokul öğretmenlerinin mesleki yeterlilikleri ne düzeydedir? Bu soruya yönelik cevap arandığında “Ohio öğretmen yetkinlik ölçeğinin” üzerinden araştırmaya katılan ilkokul öğretmenleri oldukça yeterli düzeyde görülmektedir. Albayrak (2015), Okçu ve Epçaçan, 'ın (2013) öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri üzerine yaptıkları araştırma sonuçları da bu çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Öğretmenler üzerine yapılan bu araştırma ve diğer araştırma sonuçlarını yorumlamak gerekirse, bir öğretmenin -branşı ne olursa olsun- kendisinden beklenen mesleki yeterlilikte üstün performans göstermesi için kişilik özelliklerinin de olumlu yönde seyir göstermesi gerekmektedir. Bir öğretmenin mesleki alandaki birikimi, yeterliliği ve eğitim seviyesinin yüksekliği, şayet kişilik özellikleri ile sağlıklı ve olumlu yönde tamamlanmazsa, o öğretmenin istediği niteliğe ulaşması zor olacaktır. Kişi bunu değiştirmek ve iyileştirmek istiyorsa önce kendisini tanımalı, fark etmeli ve kendisini iyileştirme yoluna gitmelidir. Bunu başaran kişi mesleki alanda ve diğer alanlarda istediği niteliğe ulaşacaktır.

Ayrıca bu araştırma verileri ile birlikte diğer araştırma verileri göz önüne alındığında dikkat çeken bir durum olmuştur. Öğretmenler kendilerini değerlendirirken sorulara ilişkin verdikleri cevaplarda, genel olarak kendi özelliklerini ifade ederken, olanı değil de olması gerekeni yansıttıkları düşünülmüştür. Bu durumun, yani olan ve olması gerekenin aynı yönde olumlu ve sağlıklı seyir göstermesi için eğitim sistemimizde ve öğrenci

yansımasının sonuçlarında da paralel olmasını beklemek gerektiği düşünülmektedir.

Ayrıca bu makale tez çalışmasından alıntılanmıştır. Dolayısıyla araştırmının pek çok alt problemine yer verilmemiştir. Ayrıntılı bilgi için tez çalışmasına bakılması önerilmektedir.¹

Öneriler

Araştırmacılara Öneriler

- Yeni nesil öğretmenlerin -özellikle 20-30 yaş arası olanların- kişilik özellikleri ve mesleki yeterlilikleri araştırılabilir.
- Öğretmenlik mesleğine yeni başlayanlar ile mesleğin sonuna yaklaşanlar arasında karşılaştırmalı bir araştırma yapılabilir.
- Kişinin kendisine ve mesleğine yönelik objektif bakabileceği ve değerlendirebileceği deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Öğrencilerin öğretmenlerini değerlendirebileceği nitelikte çalışmalar yapılabilir.
- Eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerle fen-edebiyat fakültesi mezunu sınıf öğretmenleriyle karşılaştırmalı bir araştırma yapılabilir.

Uygulamacılara Öneriler

- Eğitim ve öğretim hayatında bilinen eğitim ve öğretim tekniklerinin bilgi düzeyinde kalmaması, özellikle uygulamada etkin olacak çalışmaların çoğalması,
- Tüm öğretmenlerin her eğitim yılında kendilerini güncelleyecek nitelikte kaliteli öğretmen eğitimlerine katılımlarının sağlanması,
- Öğretmenleri çok yönlü geliştirecek nitelikte hazırlanan programlara teşvik edilerek katılımlarının sağlanması,
- Tüm öğretmenlerin kişiliklerinin farkına varmalarını ve kendilerini değerlendirmeleri yönünden psikolojik destekli eğitimlerin belli aralıklarla uygulanması.

¹ Gülay Gülbetkin "İstanbul İlinde bulunan Küçükçekmece İlçesinde Görev Yapan İlkokul Öğretmenlerinin Kişilik Özellikleri ile Mesleki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, 2019)

Kaynaklar

- Albayrak, F. T. (2015). İlkokul Öğretmenlerinin Mesleki Değerleri İle Öğretmen Yetkinlikleri Arasındaki İlişki (Erzurum ili örneği) Atatürk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Aslan, S., Yalçın, M. (2013). Öğretmenliğe İlişkin Tutumun Beş Faktör Kişilik Tipleriyle Yordanması. *Milli Eğitim*, ss: 169-175.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (İ. D. Sarıoğlu, çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Costa, P., Catherina, M., Alan, B. & McCrae, R. (1986). Correlations of Mmpi factor Scales with Measures of the five factor Model of Personality. *Journal of personality Assessment*, 640-650.
- Çakan, M. (2004). Öğretmenlerin Ölçme- Değerlendirme Uygulamaları ve Yeterlilik Düzeyleri: İlk ve Orta Öğretim. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, ss: 99-114.
- Çelebi, N., Uğurlu, B. (2014). Resmi Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Kişilik Özelliklerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ss: 538-569.
- Derneği, T. E. (2009). Öğretmen Yeterlikleri. Türk Eğitim Derneği, ss: 135-142.
- Gündüz, H. B. (2007). Bir Meslek Olarak Öğretmenlik. M. D. Karşı içinde, Eğitim Bilimine Giriş, ss: 217-239, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Hall, C.S. (2016). *Freudyen Psikolojiye Giriş*. (Ersan Devrim, çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Karakelle, S. (2018). İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi “Psikoloji Ders Notu”, İstanbul.
- Kocabulut, Ö. (2016). “Duyguların ve Kişilik Tiplerinin Hizmet Kalite Algısı ve Müşteri Memnuniyetine Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya.

- Okçu, V., Epçaçan, C. (2013). Sınıf Yönetiminin Boyutlarına İlişkin İlköğretim Öğretmenlerinin Yeterlik Düzeylerinin Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, ss: 68-86.
- Özyürek, M. (2013). *Olumlu Sınıf Yönetimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Petrov, G. (2015). *İdeal Öğretmen*. (S. Gündüzalp, çev.), İstanbul: Zafer Yayınları.
- Sönmez, V. (2012). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sır, N.Ş. (2016). Öğretmen Adaylarının 5 Faktör Kişilik Kuramına Göre Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Uysal, Y. (2015). “Öğretmenlerin Kişilik Özelliklerinin İş Değerleri üzerine Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi.
- Yelboğan, A. (2006). Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. “*İş- Güç*”, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 8(2): 197-211.
- Yılmaz, H. (2018). İlkokul Öğretmenlerinin Bireysel Yenilikçilik ile Mesleki Değerlerini Yansıtırma Düzeyleri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Yörükoğlu, A. (2006). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.